

Babić, Biljana (2021). *Unutarjezičke greške u nastavi srpskog jezika kao stranog*. Novi Sad: Filozofski fakultet

Монографија *Унутарјезичке грешке у настави српског језика као страни* ауторке Биљане Бабић, доцента на Одсеку за српски језик и лингвистику на Филозофском факултету у Новом Саду, објављена је 2021. године у издању Филозофског факултета у Новом Саду, уз подршку Центра за српски језик као страни (при Одсеку за српски језик и лингвистику). Књига је настала као резултат ауторкиног дугогодишњег наставног и истраживачког рада у настави српског језика као страног.

На самом почетку монографије дат је *Списак табела* (6–7. стр.), потом *Симболи и скраћенице* (8. стр.) те *Типографија у примерима* (8. стр.), након којих следи *Предговор* (10–11. стр.). Књигу чини пет поглавља: I. *Увод* (13–66. стр.), II. *Грешке у творби логичких облика* (67–140. стр.), III. *Грешке у конјункцији између субјекта и предиката* (141–250. стр.), IV. *Грешке у употреби падежних облика* (251–298. стр.) и V. *Закључна разматрања* (299–309. стр.). На крају се, поред сажетка на енглеском језику, списка цитиране и коришћене литературе, даје, у виду прилога, и списак литературе о интерференцији (у српском језику) у ваннаставном процесу.

Како и сам наслов каже, у монографији се анализирају грешке настале под утицајем унутарјезичке интерференције, што подразумева да је за њих одговорна сама структура страног језика који се учи, што је, у овом случају, српски језик. Анализирају се оне најбројније у корпусу овог истраживања – грешке на морфолошком и синтаксичком нивоу. О комплексности овог истраживања говоре подаци да су анализирана 503 писмена рада, а написало их је 85 студената, који су говорници 18 различитих првих језика и долазе из 26 земаља света. Похађали су курсеве на почетним нивоима (A1 и A2).

Уводно поглавље садржи неколико потпоглавља: 1.1. *Предмет, корис и испитаници*, 1.2. *Задачи и циљеви*, 1.3. *Примена резултата*, 1.4. *Присутност и метод у анализи грешака*, 1.5. *Примењени приступи и методе*, 1.6.

Досадашње анализе грешака у српском језику као сѝраном или друѝом, 1.7. Досадашња истраживања усвајања српског језика као ѝрвог (Їмаѝерњеѝ) код деце. У овом поглављу дају се детаљне информације о прикупљеној грађи, начину на који се до ње дошло, те релевантне информације о полазницима курса чији су писмени радови извор грађе. У четвртом потпоглављу објашњена је анализа грешака, потом је детаљно описан начин на који се она спроводи, након чега ауторка, у следећем потпоглављу, објашњава које приступе и методе она примењује. Шести део уводног поглавља даје драгоцен преглед досадашњих истраживања, пре свега оних која се тичу бројних тема и проблема на које ученици наилазе приликом учења српског језика као страног, а затим и преглед оних истраживања која се тичу међујезичке интерференције на примеру мађарско-српског односно српско-мађарског двојезичја. У овом поглављу дат је и преглед досадашњих истраживања усвајања српског језика као првог код деце. Важан део ове монографије јесу, дакле, и места на којима се пажња придаје поређењу грешака страних студената с грешкама у говору деце која усвајају српски језик као први. Кад год је могуће, успостављена је корелација између ова два типа учења српског језика, а тиме се, сасвим оправдано, поткрепљује сврставање одређених грешака у унутарјезичке. У уводном поглављу дефинисани су и кључни језички феномени односно појмови за ово истраживање: *анализа грешака, усвајање друѝог језика, билинѝвизам, ињтерференција, сисѝемаѝске и несисѝемаѝске грешке* итд. Фазе у анализи грешака дају се према С. П. Кордеру, а одвијају се по следећем редоследу – *ѝрикуѝање узорка језика ученика, иденѝификација грешака, дескрипција грешака, екѝланација грешака, евалуација грешака*, при чему ауторка детаљно објашњава сваку фазу и додатно поткрепљује примерима из корпуса овог истраживања.

У другом поглављу анализирани су грешке у творби оних глаголских облика који се уче на нивоима А1 и А2, тј. у презенту (нпр. *Ја ПЛАКАМ*), радном глаголском придеву (нпр. *Понекад ВИДИО сам ѝа возио њѝов ауѝо*), перфекту (нпр. *Када смо дошли, ЈЕЛИ у домаћем ресѝорану*), потенцијалу (нпр. *НЕ МИСЛАО БИХ о болу*), футуру I (нпр. *ЈЕДЕЋУ хлеб, јаје, шунка, бели лук и феѝа сир, а ѝићу јоѝурѝ за доручак*) и императиву (нпр. *Сада ѝражѝм ѝарадаѝз и јабуке. – ВИДЕЈ ѝамо! Они изѝледаѝу свежи*). Грешке у

творби презента, на пример, класификоване су према месту у речи (основа, наставак) или су пак издвојене као грешке у одричном облику, при чему се прве разлажу на подтипове како би што систематичније и прегледније биле описане. На крају се даје закључак о описаним грешкама, у оквиру којег су и табеларни прикази (по једна табела за сва три типа грешака у творби презента), с типом грешке, укупним бројем грешака (уз издвајање унутарјезичких), и, на крају, наведени су први језици студената који су начинили дату грешку. Сумирани приказ резултата даје сажет преглед датог поглавља и увид у основне податке изнете у њему. Потом следе грешке у творби радног глаголског придева, које су, такође, раздвојене на грешке у основи и грешке у наставку. Грешке у основи гранају се на неколико типова, па тако постоје оне које настају из различитих разлога – презентска основа послужила је као основа за грађење, коришћен је пун облик инфинитива као основа грађења, окрњена инфинитивна основа и сл. Знатно је мање грешака у наставку, што се лако може видети у табеларном приказу на крају ове целине. На исти начин као у претходној целини, сви резултати су изнети у закључку целине. У трећем одељку анализирају се грешке у творби перфекта, и то, с обзиром на то да је део анализиран и у одељку који претходи, оне које се тичу његове сложене структуре. Најразноврснија огрешења јављају се у творби презента (19 типова) и футура I (14 типова).

Треће поглавље подељено је на два дела – *Грешке у наставку за лице и број* и *Грешке у наставку за род и број*. Грешке су класификоване према лицу које замењује неко друго лице у одређеном граматичком броју (нпр. 1. л. јд. уместо 3. л. јд.: *Моја сесџра ИМАМ кћерку*, или уместо 3. л. мн. *Квадраџи ЋУ биџи црни и бели*) односно према роду у одређеном броју (нпр. м. р. уместо ж. р. јд.: *А љрви јануара је ПАДАО киша, ља немоџа сам да се разџледам*). Највише грешака забележено је у роду именског дела предиката, а најбројније су оне у којима се јавља мушки род једнине уместо других облика. Највише грешака у лицу и броју настало је погрешном употребом 3. лица једнине.

Четврто поглавље бави се грешкама у употреби номинатива уместо осталих падежних облика у српском језику, а највише пажње посвећено је погрешној употреби номинатива уз глагол. Ово поглавље представља модел анализе који је применљив и на остале падежне облике, што ауторка

потврђује у потоњим радовима у којима се бави грешкама у употреби других падежних облика. Номинатив, како су показали прелиминарни резултати, јесте најчешће погрешно употребљаван падеж. Номинатив се у анализираном корпусу јавио уместо свих осталих падежа у српском језику. Грешке су у овом делу класификоване према падежу уместо којег се јавља номинатив, а потом се примери анализирају према значењу које падежни облик остварује у контексту. Тако, на пример, у одељку *Номинатив уместо јенитива*, издваја се *Замена ѿемѿоралноѿ (временскоѿ) јенитива*, што поткрепљује један од примера: *После ЧАС ѿонекад идем код куће*.

У последњем, петом, поглављу квантификативно и статистички обрађени су сви добијени резултати. На овом месту јасно су издвојене све категорије грешака, а затим и поткатоорије с највећим бројем грешака. Изнети су, као и приликом анализе, како језички (структура српског језика) тако и нејезички фактори (редослед усвајања наставних јединица, теме писмених радова и сл.) који су утицали на учесталост одређених грешака.

Како је и у самом уводном поглављу наведено, кад је реч о значају резултата ове монографије и коме је намењена, детаљним увидом у њену садржину можемо потврдити да је она од велике користи истраживачу, наставнику, студенту, ауторима уџбеника... Осим што предавач српског језика као страног има увид у бројне грешке које његови студенти могу начинити приликом учења и у објашњења зашто до њих долази, пажљивим читањем и промишљањем припремиће се за ову наставу (чак и ако нема много искуства) јер су сва објашњења дата детаљно, прецизно, научно засновано и на основу дугогодишњег искуства у пракси.

Ауторка приликом анализе не пропушта да објасни сваки могући аспект огрешења те их упоређује и са грешкама код деце, дијалекатским облицима, разговорним стилем, уводи могуће фонетске разлоге огрешења, узима у обзир наставне јединице на почетним нивоима и редослед усвајања градива (према уџбеницима који су коришћени у настави) и сл. На неким местима дата су двојака решења јер предмет истраживања не дозвољава оштре границе и искључива објашњења, стога се читаоца наводи на критички и отворен приступ анализи и могућност сагледавања датог проблема из различитих углова. Веома важан допринос монографије лежи и у томе што су веома често понуђена решења за обраду оних јединица у језику које

представљају посебан изазов страним студентима приликом учења српског језика. Осим тога, често се дају смернице за обраду одређених језичких јединица у настави српског језика као страног, тј. на који их начин треба прилагодити овој настави, које граматичке информације су значајне за стране студенте, а које пак треба избегавати и сл. Веома важна је и структура монографије – категорије грешака се гранају на поткатегорије кадгод грађа то захтева. На крају сваке мање целине сумирани су закључци, а на крају сваког поглавља дат је један општи закључак у којем су обједињени и сажето представљени резултати тих одељака. Осим тога, прегледности података умногоме доприносе табеле које су дате на крају сваког потпоглавља односно поглавља – оне читаоцу омогућавају да веома лако дође до увида у резултате анализе.

Монографија садржи свеобухватну и систематичну анализу, прецизне податке и драгоцену објашњења. Ако и постоји мишљење да су грешке приликом учења српског језика као страног насумичне, без правилности и случајне, оно ће се након читања засигурно променити, а такве ће грешке бити другачије посматране.

Мср Горица Мирковић
Одсек за српски језик и лингвистику
Филозофски факултет
Универзитет у Новом Саду
Република Србија
gorica.mirkovic.96@gmail.com

